

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar

Ja

Onze referentie

2023-0000462905

Datum

13 oktober 2023

Opgesteld door

[Redacted]

Samengewerkt met

Directie CZW, directie DenB,
ministerie van Justitie en
Veiligheid, ministerie van
Defensie en ministerie van
Algemene Zaken

Bijlage(n)

4

Aan Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Van dgDOO en dgOBDR

nota

Beslisnota kabinetsappreciatie tweede nalevingsverslag
GRECO vijfde evaluatieronde en evaluatie UNCAC

1. Aanleiding

Op 9 juni 2023 is tijdens de besloten plenaire vergadering van de *Group of States Against Corruption* van de Raad van Europa (GRECO) ten aanzien van Nederland het tweede nalevingsverslag in de vijfde evaluatieronde vastgesteld. Dit verslag wordt via een Kamerbrief inhoudende een kabinetsappreciatie van het verslag aan de Tweede Kamer aangeboden.

Nederland is ook geëvalueerd in het kader van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen Corruptie (UNCAC). Deze evaluatie betreft de beleidsterreinen van het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De samenvatting van het uiteindelijke rapport is onlangs gefinaliseerd en zal via deze Kamerbrief worden aangeboden.¹ Het gehele rapport verschijnt pas later en zal separaat aan de Kamer worden aangeboden.

2. Geadviseerd besluit

U wordt verzocht bijgaande Kamerbrief te ondertekenen ter verzending. Het GRECO-nalevingsverslag wordt daarbij gevoegd. Aangezien het GRECO-nalevingsverslag ook gaat over de uitvoering van aanbevelingen aan de Nationale politie en KMar, wordt de Kamerbrief mede namens de ministers van Justitie & Veiligheid en Defensie ondertekend.

3. Kernpunten

- Op 22 februari 2019 heeft GRECO zestien aanbevelingen aan Nederland gedaan in het kader van haar vijfde evaluatieronde.²
- Acht aanbevelingen liggen op het beleidsterrein van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (integriteit hoogste bestuurlijke functies centrale overheid). Voor één van deze acht aanbevelingen is ook Justitie en Veiligheid beleidsverantwoordelijk.
- De acht overige GRECO-aanbevelingen liggen op het beleidsterrein van Justitie en Veiligheid (corruptiebestrijding binnen de politie) en/of Defensie (corruptiebestrijding binnen de Koninklijke Marechaussee).
- Hoewel er nog stappen moeten worden gezet, is er voortgang geboekt ten opzichte van het eerste nalevingsverslag in de vijfde evaluatieronde dat GRECO in juli 2021 heeft vastgesteld.
- Op 9 juni 2023 is het tweede nalevingsverslag ten aanzien van Nederland vastgesteld. In dit verslag oordeelt GRECO, voor zover relevant voor BZK, als volgt:

¹ [Country Profile \(unodc.org\)](https://unodc.org/country-profiles/country-profile-netherlands)

² <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680931c9d>.

- Niet geïmplementeerd: de aanbeveling over een verplichting om periodiek in het openbaar opgave te doen van financiële belangen (vii) en de met Justitie en Veiligheid gedeelde aanbeveling om ervoor te zorgen dat strafrechtelijke onderzoeken en vervolgingen van bewindspersonen voor corruptiemisdrijven niet worden belemmerd door de bijzondere procedure die ten aanzien van deze personen geldt (viii).
  - Deels geïmplementeerd: de ontwikkeling van een gecoördineerde strategie op basis van risico-analyse (i); de ontwikkeling van een integrale gedragscode met richtsnoeren voor belangenverstremgeling en integriteitsgerelateerde kwesties (ii); de vertrouwelijke begeleiding en vergroting van bewustwording, onder meer via periodieke trainingen (iii); het stellen van regels en richtsnoeren over de omgang met derden en lobbyisten en vergroting van de transparantie over de contacten en de onderwerpen (iv); en stellen van algemene regels over beperkingen bij de aanvaarding van vervolgfuncties (vi).
  - Naar tevredenheid geïmplementeerd: de aanbeveling over de invoering van een verplichting om ad hoc melding te doen van een ontstane situatie waarin sprake is van belangenverstremgeling (v).
- In het nalevingsverslag oordeelt GRECO, voor zover relevant voor Justitie en Veiligheid, als volgt:
- Niet geïmplementeerd: de met Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gedeelde aanbeveling om ervoor te zorgen dat strafrechtelijke onderzoeken en vervolgingen van bewindspersonen voor corruptiemisdrijven niet worden belemmerd door de bijzondere procedure die ten aanzien van deze personen geldt.
  - Deels geïmplementeerd: het versterken van het giftenbeleid van de Nationale Politie, in het bijzonder door (i) het invoeren van een standaardformulier voor het melden van giften, (ii) het registreren van giften, en (iii) het houden van toezicht op de naleving van het giftenbeleid.
  - Naar tevredenheid geïmplementeerd: alle zes overige aanbevelingen (uitwerken van de Themabladen van de Nationale Politie; bijscholing over ethiek en integriteit; aanscherpen screeningsmaatregelen; verbeteren van controlemaatregelen ten aanzien van de toegang tot en toezicht op de naleving van deze procedure; onderzoek naar het risico van belangenverstremgeling na uitdiensttreding; en verbeteren van het huidige meldingsregime).
- In het nalevingsverslag oordeelt GRECO, voor zover relevant voor Defensie, als volgt:
- Deels geïmplementeerd: het versterken van het giftenbeleid van de Nationale Politie, in het bijzonder door (i) het invoeren van een standaardformulier voor het melden van giften, (ii) het registreren van giften, en (iii) het houden van toezicht op de naleving van het giftenbeleid (aanbeveling iv) en verbetering van het huidige meldingsregime van de Nationale Politie en Koninklijke Marechaussee door middel van het invoeren van een periodieke meldplicht voor financiële belangen van het topmanagement van deze rechtshandavingsinstanties, het aanwijzen van functies waarbij een risico van belangenverstremgeling aanwezig is, en het voorzien in passend toezicht (aanbeveling vii)
  - Naar tevredenheid geïmplementeerd: alle vijf overige aanbevelingen (uitwerken van Themabladen voor de Koninklijke Marechaussee; bijscholing over ethiek en integriteit; verbeteren van controlemaatregelen ten aanzien van de toegang tot en toezicht op de naleving van deze procedure; onderzoek naar het risico van belangenverstremgeling na uitdiensttreding; en het introduceren van een verplichting om corruptiegerelateerde misdragingen te melden en de bescherming van klokkenluiders in dit verband aan te passen).

Onze referentie
2023-0000462905

Datum
13 oktober 2023

Evaluatie Nederland Verdrag van de Verenigde Naties tegen Corruptie

- De VN-evaluatie is in 2020 gestart en heeft ruime vertraging opgelopen. Dit is onder andere te wijten aan de COVID-pandemie en verschillende personele verschuivingen bij zowel het VN-evaluatieteam als de Nederlandse delegatie.
- Volgens de vaste VN processen wordt eerst de samenvatting vastgesteld en gepubliceerd, alvorens het gehele eindrapport wordt gefinaliseerd. Dit eindrapport is nog niet beschikbaar. De samenvatting bevat alle door de VN geformuleerde aanbevelingen.
- Aangezien de evaluatie zag op de periode 2015-2020 is sommige informatie in de samenvatting verouderd.
- De VN beoordeelt het Nederlandse systeem voor corruptiebestrijding over het algemeen positief, maar ziet nog een aantal uitdagingen voor een volledige implementatie van UNCAC en heeft daartoe een aantal aanbevelingen geformuleerd. Veel van de aanbevelingen zien op thema's waar momenteel al maatregelen op worden getroffen en zullen worden meegenomen in de verdere beleidsvorming op het gebied van integriteit en anti-corruptie.

Onze referentie

2023-0000462905

Datum

13 oktober 2023

4. Toelichting aanbevelingen

- Voor zover relevant voor BZK:

- Niet geïmplementeerd: aanbeveling vii (een verplichting om periodiek in het openbaar opgave te doen van financiële belangen) is niet geïmplementeerd. In paragraaf 3.5 van de gedragscode voor bewindspersonen is een hoofdstuk opgenomen over financiële belangen en handel in effecten tijdens het ambt. De gedragscode wordt periodiek besproken in de ministerraad, wat zal bijdragen aan de bewustwording over deze maatregel. Het kabinet acht deze preventieve maatregel voldoende en is daarom niet voornemens om wettelijke verplichtingen of een toetsingsmechanisme in te voeren ten aanzien van deze maatregel. Aanbeveling viii (actualisering van de wetgeving omtrent onderzoek en vervolging) is niet geïmplementeerd. Deze aanbeveling heeft betrekking op de procedure voor ambtsdelicten zoals vervat in artikel 119 van de Grondwet en de Wet ministeriële verantwoordelijkheid en ambtsdelicten leden Staten-Generaal, ministers en staatssecretarissen. De Commissie herziening wetgeving ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen (commissie Fokkens) heeft hieromtrent geadviseerd en tijdens haar onderzoek ook gezien hoe het beste opvolging kan worden gegeven aan deze GRECO-aanbeveling.³ Een hoofdlijnenbrief met een reactie op het rapport van de commissie Fokkens zal binnenkort in de ministerraad worden besproken en zal daarna naar de Tweede Kamer worden verzonden.

- Deels geïmplementeerd: Aanbeveling i (ontwikkeling van een gecoördineerde strategie op basis van risicoanalyse) is deels geïmplementeerd. Het self-assessment risicoanalyse integriteit kandidaat-bewindspersonen en de nota integriteit openbaar bestuur⁴ komen volgens het kabinet tegemoet aan de eerste aanbeveling van GRECO. Daarnaast wordt in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel regels gegeven bewindspersonen uiteen gezet welke uitgangspunten en doelstellingen het kabinet nastreeft ten aanzien van mogelijke vervolgfuncties voor bewindspersonen. Het wetsvoorstel is voor het afgelopen zomerreces om advies naar de Raad van State verzonden. Het kabinet is nog in afwachting van het advies van de Raad van State, maar streeft ernaar om het wetsvoorstel nog dit kalenderjaar bij uw Kamer in te dienen.

³ Kamerstukken II 2020/21, 34340, nr. 19.

⁴ Kamerstukken 2022-2023 II, 28 844, nr. 254

Aanbeveling ii (ontwikkeling van een integrale gedragscode met richtsnoeren voor belangenverstrengeling en integriteitsgerelateerde kwesties) is deels geïmplementeerd. Sinds begin 2023 is er een gedragscode voor bewindspersonen beschikbaar. Het kabinet heeft tevens aangekondigd meer in te zetten op preventieve maatregelen zoals een jaarlijkse bespreking van het onderwerp integriteit in de ministerraad, met voorafgaand hieraan een integriteitstraining en de aanstelling van een vertrouwenspersoon voor bewindspersonen waarmee ze integriteitsdilemma's kunnen bespreken.

Aanbeveling iii (vertrouwelijke begeleiding en vergroting van bewustwording, onder meer via periodieke trainingen) is deels geïmplementeerd. Er zijn stimulerende maatregelen op komst zijn met het oog op de invoering van vertrouwelijke advisering en bewustwording voor integriteitskwesties bij bewindspersonen, zoals hierboven benoemd. Het kabinet heeft recentelijk, op initiatief van de minister van BZK, in de ministerraad expliciet stilgestaan bij het onderwerp integriteit. Gezien de huidige, demissionaire status van het kabinet was die bespreking met name geconcentreerd op integriteit in relatie tot mogelijke vervolgfuncties van bewindspersonen. Ondertussen wordt, ten behoeve van de start van het volgende kabinet, alvast een meer uitgebreide sessie over integriteit voorbereid met een deskundige, externe begeleider. Voorts zal het kabinet nog dit kalenderjaar de Tweede Kamer nader informeren over de aanstelling van een vertrouwenspersoon voor bewindspersonen.

Aanbeveling iv (stellen van regels en richtsnoeren over de omgang met derden en lobbyisten en vergroting van de transparantie over de contacten en de onderwerpen) is deels geïmplementeerd. In de kabinetsreactie op het onderzoeksrapport Afwegingskader legitieme belangenvertegenwoordiging is aangegeven dat begin 2024 zal worden geëvalueerd of de verbeteringen van de openbare agenda's en lobbyparagrafen voldoende effect sorteren. Wanneer dat niet het geval blijkt, dan zal het kabinet alsnog een ontwikkeltraject overwegen om te komen tot een lobbyregister. In de tussentijd zal het kabinet alvast wel inventariseren welke vormen en onderdelen van lobbyregisters in andere landen effectief en uitvoerbaar zijn. Mochten de uitkomsten van de evaluatie volgend jaar aanleiding geven tot een andere invulling van een lobbyregister, dan hoeft op dat moment niet pas te worden begonnen met ideeënvorming. De minister van BZK heeft de Tweede Kamer onlangs geïnformeerd over de opzet van deze evaluaties.⁵

Aanbeveling vi (stellen van algemene regels over beperkingen bij de aanvaarding van vervolgfuncties) is deels geïmplementeerd. Het wetsvoorstel regels gewezen bewindspersonen betreft onder andere het codificeren van het bestaande lobbyverbod. Daarnaast is het voornemen om met dit wetsvoorstel gewezen bewindspersonen te verplichten om gedurende een afkoelperiode van twee jaar na het ontslag niet in dienst te treden bij het voormalige ministerie of een ander ministerie voor zover het gaat om aanpalende beleidsterreinen, geen commerciële opdrachten daar te aanvaarden en onafhankelijk advies te vragen over de toelaatbaarheid van een vervolgfunctie in de private sector. Zoals reeds benoemd bij de eerste aanbeveling is het kabinet nog in afwachting van het advies van de Raad van State, maar streeft ernaar om het wetsvoorstel nog dit kalenderjaar in te dienen bij de Tweede Kamer.

Onze referentie

2023-0000462905

Datum

13 oktober 2023

- Voor zover relevant voor JenV:

---

⁵ Kamerstukken II 2022/23, 28844, nr. 269.

- Niet geïmplementeerd: aanbeveling viii (actualisering van de wetgeving omtrent onderzoek en vervolging) is niet geïmplementeerd. Deze aanbeveling heeft betrekking op de procedure voor ambtsdelicten zoals vervat in artikel 119 van de Grondwet en de Wet ministeriële verantwoordelijkheid en ambtsdelicten leden Staten- Generaal, ministers en staatssecretarissen. De Commissie herziening wetgeving ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen (commissie Fokkens) heeft hieromtrent geadviseerd en tijdens haar onderzoek ook gezien hoe het beste opvolging kan worden gegeven aan deze GRECO-aanbeveling.⁶ Een hoofdlijnenbrief met een reactie op het rapport van de commissie Fokkens zal binnenkort in de ministerraad worden besproken en zal daarna naar de Tweede Kamer worden verzonden.

Onze referentie
2023-0000462905

Datum
13 oktober 2023

- Deels geïmplementeerd: aanbeveling iv (procedure voor omgang met geschenken) is deels geïmplementeerd. De politie beschikt over een toetsingskader voor medewerkers en leidinggevenden voor het aannemen van geschenken en ook een bijbehorend themablad bij de Beroepscode dat recentelijk is geactualiseerd en op het politie intranet is gepubliceerd. Als een medewerker een geschenk krijgt aangeboden, dan meldt hij dit bij zijn leidinggevende die al dan niet toestemming geeft om het te behouden. Het huidige toetsingskader dat in 2014 is opgesteld zal door de politie worden geactualiseerd. Het kabinet zal met de politie bespreken of en zo ja, welke aanvullende maatregelen naar aanleiding van het tweede nalevingsverslag nog zullen worden genomen.

- Voor zover relevant voor Defensie:

- Deels geïmplementeerd: Aanbeveling iv over het melden en registreren van geschenken is deels geïmplementeerd. Op (procedures rondom) het aannemen van geschenken en giften zijn defensiebrede (gedrags)regels van toepassing. Defensie zal in de komende periode onderzoeken voor welke extra effecten een uniform register voor het melden van registreren van giften en het toezicht daarop zorgen bovenop de bestaande gedragsregels en andere instrumenten. Ten aanzien van aanbeveling vii over financiële belangen en het toezicht daarop, wordt een defensiebrede regeling voorbereid die verdere invulling geeft aan de meld- en registratieplicht die reeds in de rechtspositieregelingen van Defensie is vastgelegd.

4.1 Politieke context

- Het kabinet heeft toegezegd dat het naar vermogen en volledig rekening houdend met de Nederlandse rechtsprincipes uitvoering zal geven aan de GRECO-aanbevelingen.⁷

- De GRECO-aanbevelingen, met name die onder beleidsverantwoordelijkheid van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, genieten veel politieke aandacht en aandacht vanuit de media. Op het beleidsterrein van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zijn diverse moties en een initiatiefnota ingediend.⁸ In deze initiatiefnota is ook een initiatiefnota op het beleidsterrein van Justitie en Veiligheid en Defensie aangekondigd. Het is onbekend of deze nota nog zal worden aangeboden, en zo ja, op welke termijn.

4.2 Krachtenveld

Bij de beleidsreactie zijn het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Algemene Zaken, het ministerie van Justitie

⁶ Kamerstukken II 2020/21, 34340, nr. 19.

⁷ Kamerstukken II 2019/20, 35000-VII, 91.

⁸ Zie voor de initiatiefnota:

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022D17882>.

en Veiligheid en het ministerie van Defensie betrokken. Voor de aanbevelingen die aan Justitie en Veiligheid zijn gericht, heeft afstemming plaatsgevonden tussen de Nationale Politie, DGPenV, DWJZ en DRC. Voor de aanbevelingen die aan Defensie zijn gericht, heeft afstemming plaatsgevonden tussen de Koninklijke Marechaussee en de Directie Veiligheid. De kabinetsappreciatie wordt door de minister van BZK ondertekend, mede namens de ministers van JenV en Defensie.

Onze referentie
2023-0000462905
Datum
13 oktober 2023

4.3 Strategie

Het ministerie van BZK, de Nationale Politie en de Koninklijke Marechaussee nemen diverse maatregelen om een ethisch werkklimaat te bevorderen, te versterken en integriteitsschendingen zoveel als mogelijk te voorkomen. Daar waar fouten worden gemaakt, moet hiervan als organisatie worden geleerd. Hierbij worden meldingen geregistreerd met als doel om integriteitsschendingen en (risico's op) ambtelijke corruptie vroegtijdig te signaleren.

4.4 Ontwikkelingen hiervoor

U bent eerder akkoord gegaan met de aan GRECO verzonden voortgangsinformatie en met het delen van deze informatie met de Tweede Kamer.

4.5 Proces

Het nalevingsverslag wordt zoals gebruikelijk na verzending naar de Tweede Kamer ook gepubliceerd door GRECO op hun website. Nederland dient op 30 juni 2024 weer aan GRECO te rapporteren over de voortgang van de implementatie van de openstaande aanbevelingen. Nadat GRECO de voortgangsinformatie heeft beoordeeld, zal het kabinet de Kamer hierover informeren. Het evaluatierapport van de VN zal separaat aan de Kamer worden aangeboden zodra dit beschikbaar is.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Kamerbrief kabinetsappreciatie tweede nalevingsverslag vijfde evaluatieronde GRECO	
2	Tweede nalevingsverslag vijfde evaluatieronde GRECO (ENG)	
3	Tweede nalevingsverslag vijfde evaluatieronde GRECO (NL)	
4	Executive Summary evaluation NL 2023 - UNCAC	